

АДЛЮСТРАВАННЕ СТЫЛІСТЫЧНЫХ АСАБЛІВАСЦЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ І АНГЛІЙСКАЙ МОВАЎ

УА «Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы»

Паўлечка Ю.В., аспірантка другога года навучання

Кафедра беларускага і тэарэтычнага мовазнаўства

Навуковы кіраўнік – д.ф.н., праф. Сцяцко П.У.

Кожная нацыянальная мова мае складаную структуру і ўяўляе сабой шматўзроўневую сістэму з улікам сацыяльных, тэрытарыяльных і функцыянальных варыянтаў. У структуры мовы вылучаюць такія асноўныя супрацьпастаўленні, як літаратурная сфера – нелітаратурная сфера і літаратурная мова – гутарковая мова [2, с. 25]. Адзначаныя групы з’яўляюцца пераменнымі, зменліваць якіх абумоўлена паралінгвістычнымі рысамі. Але хуткасць такога працэсу розная на кожным узроўні мовы. Калі граматычны ўзровень мовы лічыцца адносна стабільным, то лексічна-фразеалагічны, наадварот, найбольш чула рэагуе на змены ў паралінгвістычным моўным асяроддзі. Менавіта ў лексічным складзе мовы ў першую чаргу знаходзяць сваё адлюстраванне палітычныя, сацыяльныя, эканамічныя ці культурныя змены – з’яўляюцца новыя словы, у некаторых словах змяняецца семантыка і сфера выкарыстання.

Стылістыка, як ніякая іншая галіна мовазнаўства, знаходзіцца ў залежнасці ад “павеваў” часу. Так, для сучаснага стану характэрна тэндэнцыя да эклектычнасці стыля, якая асабліва яскрава вызначаецца ў Інтэрнэт-рэсурсах і СМІ. Дынаміка эклектычных узаемаадносін стыляў паскараецца штогод, гэта звязана з развіццём тэхнічных сродкаў камунікацыі, якія дазваляюць павялічыць хуткасць зносін паміж адрасатам і адрасантам, наладзіць рознабаковыя стасункі.

На сённяшні дзень меншае значэнне ў параўнанні з мінулым адыгрывае стылістычны цэнз. Калі раней норма стылю дакладна вызначала магчымыя слова- і фразеаўжыванні, то сёння цэнзура дазваляе парушаць рамкі стылю з мэтай дасягнення выразнасці і прыгажосці маўлення.

У сучаснай беларускай мове павялічыўся пласт стылістычна маркіраванай і запазычанай лексікі, якая з’яўляецца абмежаванай у выкарыстанні паводле яе функцыянальнай маркіроўкі і характарызуецца крытэрыямі “неагульнаўжывальная” і “неагульнаразумелая”.

Стылістычныя асаблівасці беларускай мовы з’яўляюцца зменлівымі, і змяняюцца яны пад уплывам розных фактараў: словы адной групы пераходзяць у другую, здольныя змяняць літаратурную сферу ўжывання на нелітаратурную і наадварот, уплываючы на асаблівасці выкарыстання

моўных сродкаў у розных кантэкстах моўнай рэалізацыі.

На пэўным этапе развіцця літаратурнай мовы кожны стыль з'яўляецца ўстойлівай сістэмай. Але стылі – гэта катэгорыя гістарычная, яны змяняюцца, развіваюцца, нараджаюцца і знікаюць. Так, напрыклад, асаблівасці араатарскага маўлення ў англійскай мове істотна змяніліся падчас свайго развіцця.

Маўленчыя стылі вылучаюцца ў асобныя падсістэмы ў літаратурнай мове перш за ўсё з мэтай паведамлення. Для газетнага стылю асноўнай мэтай з'яўляецца інфармацыя, рэклама; мэта публіцыстычнага – устанавіць умовы далейшага супрацоўніцтва; мэта навуковага стылю – доказ пэўных гіпотэз і інш.

Суадносіны агульнага і прыватнага праяўляюцца па-рознаму ў розныя перыяды развіцця стыляў. На сённяшні дзень справавыя паперы, дыпламатычныя ноты, загады, інструкцыі, пратаколы парламенцкіх паседжаньняў з'яўляюцца формамі праяўлення стылю справаводства ў англійскай мове. Усе яны маюць тое агульнае, што ляжыць у аснове іх вылучэння ў самастойны маўленчы стыль. Але кожная з гэтых разнавіднасцяў справавога стылю мае свае спецыфічныя рысы, у якіх праяўляюцца агульныя заканамернасці стылю.

Суадносіны агульнага і канкрэтнага выразна выступаюць пры аналізе індывідуальнай манеры карыстання мовай. З пункту гледжання праяўлення канкрэтнага ў выкарыстанні моўных сродкаў маўленчыя стылі англійскай літаратурнай мовы дапускаюць значную амплітуду разыходжаньняў. Так, стыль афіцыйных дакументаў знаходзіцца амаль на мяжы безасабовай творчасці. Праяўленне індывідуальнага ў гэтых стылях разглядаецца як парушэнне ўстаноўленых нормаў стылю [1, с. 215].

Сістэма мастацкага стылю англійскай мовы настолькі ж багатая і разнастайная, як і беларускай. Для сучаснага мастацкага стылю характэрна інтэнсіфікацыя выкарыстання сродкаў выразнасці на розных моўных узроўнях: фанетычным, лексічным, сінтаксічным і г. д. Для сучаснай англійскай стылістычнай сістэмы характэрны такія ж працэсы, як і для беларускай. Тэндэнцыя да спрошчанасці, эклектыкі стыляў і жанраў адыгрывае вырашальную ролю ў фарміраванні стылістычнай сістэмы сучаснай англійскай мовы.

Спіс літаратуры

1. Арнольд, И.В. Стилистика: современный английский язык / И.В. Арнольд. – М.: Флинта, Наука, 2002. – 384 с.
2. Любецкая, К. П. Стылістыка і культура беларускага маўлення / К.П. Любецкая. – Мінск: БДУ, 2011. – 47 с.
3. Сцяцко, П.У. Мовазнаўчы досвед (выбраныя творы). У двух частках. Частка 2: Культура мовы. Тэрміналогія. – Гродна, 2005. – 380 с.